

[Kurt Brauer.]

i hænde rettidigt, var så venlig at se stort på tidsfristerne og svare mig alligevel allerede i dag. Tak for det.

Ministeren for offentlige arbejder (Guldberg): Ja, det var ikke så svært at se bort fra tidsfristen, når svaret kan blive så kort som ja.

Hermed sluttede spørgsmålet, og spørgetiden var dermed til ende.

Den næste sag på dagsordenen var:

Spørgsmål om meddelelse af orlov til folketingsmand Poul Møller.

Formanden: Dersom ingen gør indsigelse, vil jeg betragte det som vedtaget, at orlov meddeles fra og med i dag, den 12. marts. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

Spørgsmål om indkaldelse af stedfortræderen for folketingsmand Poul Møller.

Formanden: Dersom ingen gør indsigelse, vil jeg betragte det som vedtaget, at stedfortræderen indkaldes. (Ophold). Det er vedtaget. Fru Gudrun Schmeltzer Jensen vil herefter blive indkaldt som midlertidigt medlem af folketinget fra og med den 12. marts.

Den næste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om statens tjenestemænd.

(Lovforslaget (nr. 194) findes i tillæg A. sp. 3857, fremsættelsen i tidenden sp. 4212).

Formanden: Sammen med denne sag foretages den næste sag på dagsordenen, nemlig:

Første behandling af forslag til lov om tjenestemandspension.

(Lovforslaget (nr. 195) findes i tillæg A. sp. 3997, fremsættelsen i tidenden sp. 4212).

Lovforslagene sattes til forhandling.

Ivar Nørgaard: Vort nuværende tjenestemandssystem lider af en indre og ydre stivhed, som har fået det til at revne flere steder, og som enkelte steder direkte har sprængt det. Der er derfor almindelig enighed om, at der må gøres noget, for hvis man ikke ændrer ved systemet, vil det revne mere og måske fuldstændig sprænges. Den erkendelse ligger til grund for nedsættelsen af tjenestemandskommissionen, den ligger til grund for tjenestemandskommissionens første betænkninger, som indeholdt en beskrivelse af skavankerne og forslag til deres udbedring.

For et år siden forelå der forslag fra tjenestemandskommissionen, og der var almindelig enighed mellem alle politiske og faglige repræsentanter i denne kommission, mellem alle medlemmerne om, hvad man skulle gøre principielt, hvilke principielle ændringer man skulle lave for at smidiggøre systemet. Desværre blev disse reformtanker jo kun til tanker, fordi man ikke fik gennemført reformen sidste forår, selv om der var enighed om alle disse principper.

Jeg skal ikke her rippe op i den gamle debat om skyld og uskyld i denne sag, men det er jo helt åbenbart, at der var to sæt af årsager. Det ene sæt bestod i de betingelser, som regeringen stillede for at gå med til en lovgivning, og det andet var de problemer, der opstod i forbindelse med indplaceringen. Begge disse forhold gjorde, at organisationerne på deres kompetente forsamlinger sagde nej, og det medførte så, at kommissionen blev bedt om at arbejde videre.

Det, der nu ligger på folketingets bord, er i virkeligheden stort set en gentagelse af det, der allerede forelå for et år siden. Man har lavet et andet omslag på kommissionsbetænkningerne — de er pudsigt nok blevet røde, mens de tidligere var grønne — og der er sket den enkelte ændring i indholdet, at man minutiøst har fjernet de enkelte konkrete antydninger af, hvordan klassificeringssystemet skulle se ud, som var indeholdt i de tidligere betænkninger, idet man har villet stille kommissionen, regeringen og organisationerne frit ved udformningen af et klassificeringssystem. Man har altså ikke villet binde dem til det, der ikke blev til noget sidste gang, og det har medført, at man har klippet lidt i den tidligere tekst,

[Ivar Nørgaard.]

sådan at der nu ikke står noget om det. Men ellers er det altså de samme ting, som var indeholdt i betænkninger, der allerede for et år siden var almindelig enighed om, og som der også denne gang i tjenestemandskommissionen var fuldstændig enighed om mellem politikerne og organisationerne. Man har fundet frem til en række fortræffelige foranstaltninger til imødegåelse af stivheden, og det er naturligvis foranstaltninger, som fortsat er gode og nødvendige at indføre.

Imidlertid er der den hage ved enigheden, at man i slutningen af kommissionsbetænkningen har gjort opmærksom på, lige før kommissionen ender med at anbefale, at ministeren fremsætter et lovforslag i overensstemmelse med det, kommissionen havde lagt frem, at man tager det forbehold, at det hele skal ses i forbindelse med de klassificeringsforslag, man på det tidspunkt ikke kendte. Det vil sige, at kommissionen har overleveret nogle lovforslag til ministeren, men har sagt, at man stiller sig kun bag disse lovforslag under forudsætning af, at der kommer noget mere, nemlig at man kan blive enig om en fornuftig klassificering, idet de to lovforslag, der nu foreligger, skal bedømmes i forhold til det, der mangler, og først når man kender det, der mangler, kan man tage endelig stilling til de to lovforslag. Det er jo en hage, som efter min opfattelse vil medføre, at der ikke kan blive realitetsforhandlinger i udvalget, når vi har behandlet sagen her i dag, for hvordan skulle vi i udvalget kunne gå ind i realitetsdrøftelser om en samlet tjenestemandreform, når det, der er en forudsætning for vor bedømmelse, endnu mangler?

Offentligheden er jo i øjeblikket lidt bedre stillet end folketinget, idet regeringen i går udsendte en pressemeddelelse om, at der var blevet enighed mellem tjenestemandorganisationerne og regeringen om en ny klassificering og om, hvordan man i det hele skulle forholde sig med den tredjedel, der mangler. Det kan vi ikke behandle i dag, men vi bør vel dog, da det har en overordentlig organisk sammenhæng med de lovforslag, der allerede ligger på bordet, have mulighed for at fremkomme med vore synspunkter for at kunne påvirke lønningsministeren, inden han endeligt udarbejder

sit tredje forslag, som jo skal med i puljen, før vi kan tage endelig stilling, og det vil jeg gerne komme ind på til slut i mit indlæg.

Forinden vil jeg gerne sige, at jeg finder, at de forslag om smidiggørelse af tjenestemandssystemet, som er indeholdt både i tjenestemandsløvsforslaget og i pensionslovsforslaget, er af en sådan karakter, at dette, når det bliver gennemført, vil være til fordel for den offentlige administration og vil være til fordel for tjenestemændene og deres trivsel. Det vil nemlig indebære, at man kan anvende arbejdskraften mere hensigtsmæssigt, og det vil samtidig indebære, at folk lettere kan komme til at beskæftige sig med det, de har interesse og evner for, og begge dele må jo være væsentlige mål for en reform. Men der er en sammenhæng mellem de principper, der er nedfældet i de to betænkninger, og det, der mangler, og denne sammenhæng viser sig i det, der er grundlaget for klassificeringen.

I den betænkning, som ligger til grund for ministerens lovforslag, er der på side 29 nogle interessante betragtninger, hvori kommissionen under behandlingen af klassificeringsspørgsmålet siger, at den lægger afgørende vægt på, at der i forbindelse med gennemførelsen af en samlet tjenestemandreform foretages en varig sanering af en række bestående honorarordninger specielt i de højere stillinger, og man konkluderer:

„Der bør følgelig samtidig med tjenestemandstillingeres indplacering i et nyt lønsystem foretages en udtømmende gennemgang af de opgaver, for hvilke der hidtil er ydet betaling ud over den nuværende tjenestemandsløn, med henblik på bortfald af alle honorarer og vederlag for opgaver, der kan inddrages under tjenesteplichterne i de enkelte stillinger eller grupper af stillinger.“

Se, det er noget meget afgørende. Forudsætningen for, at der vil være rimelighed i at gennemføre et rent klassificerings- og lønningsprincip, hvori lønningerne direkte kan aflæses som bruttolønninger, således at man kan se, hvad de enkelte tjenestemænd tjener, er jo, at det grundlag, der bestemmer, hvor i systemet de enkelte tjenestemænd skal være, er så objektivt som overhovedet muligt. Derfor beskæftigede vi os allerede for år tilbage med nødvendigheden af at gennemføre en stillingsbeskrivelse og en

[Ivar Hørgaard.]

arbejdsvurdering, og der blev igangsat foranstaltninger med udsendelse af spørgeskemaer og med svar fra organisationerne og fra institutionerne, som skulle danne dette mere objektive grundlag for en klassificering og en indplacering. Men det var jo samtidig meningen, at man skulle inddefinere de funktioner, som den enkelte tjenestemand i dag udøver uden for sit hovederhverv, altså det, man populært kalder benene — det, der er grundlaget for biindtægterne — i jobbene.

Nu ser det ud til, at man fra den nuværende regerings side har opgivet at gøre det i denne omgang. Det ser ud til, at man ikke finder, det kan lade sig gøre, at man ikke finder, man kan nå det, og at man synes, der er mange besværligheder ved det, så det, man nu laver, er et forsøg på et nyt lønningssystem, der adskiller sig noget fra det, der var lagt frem for et års tid siden, og som principielt adskiller sig fra det derved, at man helt slår fast, at man på nuværende tidspunkt har opgivet stillingsbeskrivelsen og arbejdsvurderingen som grundlag. Følgen bliver, at man generelt afstår fra at ville afskaffe de ekstra indtægter og tillæggene, at man generelt afstår fra at ville afskaffe honorarer og bestillingstillæg og bijobbene. Man siger, det er noget, man bør stræbe henimod, men man har ikke stillet det som en opgave at gennemføre det nu, og hvad der er værre, synes jeg, man er ligesom ved at forlade det, der er indeholdt i henstillingen på side 29 i kommissionsbetænkningen, for dér står jo, at der bør følges, samtidig med tjenestemandstillingerne indplacering, foretages en udtømmende gennemgang. Det må jo, hvis det skal have nogen betydning, forudsætte, at man ikke indplacerer folk, før man har analyseret bivirkningerne og sørget for at få den inddefineret i hovedjobbet. Men hvis det er tilfældet, hvordan vil man så kunne flytte folk ind i de nye højeste lønningsklasser, som man har sluttet forlig med tjenestemændene om i går? Jeg ved, det er noget, ministeren vil komme med forslag om, og det er derfor, jeg finder det rigtigt allerede nu at gøre opmærksom på, at det må være af afgørende betydning, at man får klarhed på dette område.

Noget andet, jeg også synes man bør

have klarhed over fra ministerens og regeringens side, er regeringens holdning til vurderingen af stillingerne, til stillingsvurdering, til funktionsbeskrivelse, til arbejdsvurdering. Der har været nedsat et lille udvalg, som har beskæftiget sig med disse spørgsmål, og det er ret sørgelige resultater, der er kommet ud af udvalgets arbejde, idet man slutter med at sige, at nu bør man se på sagen, men man mener altså ikke, at der på nuværende tidspunkt kan lægges noget til grund for den ny klassificering, og man ligesom tager lidt afstand fra det arbejde, der blev gjort, da man indhentedede oplysninger fra de enkelte institutioner og ministerier og organisationer. Det finder jeg særdeles beklageligt, for hvordan vil man overhovedet rationalisere den offentlige administration, hvis man ikke får en analyse af de funktioner, det offentlige udøver? Hvordan vil man gøre sig håb om at erstatte manuel arbejdskraft med maskinel? Hvordan vil man gøre sig håb om effektivt at indføre EDB-teknik? Hvordan vil man gøre sig håb om at indskrænke antallet af ansatte i bestemte funktioner og udvide det i andre, hvis man ikke har et objektive grundlag i en vurdering af stillingerne? Og hvordan vil man overhovedet have, at administrationsrådet skal arbejde, hvis ikke det skal arbejde i forbindelse med en vurdering og en beskrivelse af de opgaver, det offentlige har?

Her synes jeg nok man må blive lidt betænkelig, når man læser den rapport, som administrationsrådet i går udsendte. Det fremgår jo af den, at der faktisk ikke er udført noget rationaliseringsarbejde af betydning i den periode, regeringen har siddet. Administrationsrådet er næsten ophørt med at fungere. Jeg ved godt, at lønnings- og pensionsministeren kan fralægge sig ansvaret, for det sorterer hverken under ham eller økonomiministeren nu, men under arbejdsministeren. Men det har jo en organisk sammenhæng bl. a. med vurdering af stillinger og alt det, der skulle lægges til grund for en moderne reform. Så jeg vil henstille til ministeren, at han klargør regeringens synspunkter på dette område, om ikke før så i hvert fald, når vi får de sidste forslag.

Til sidst skal jeg kort sige et par ord om pensionslovforslaget. Sådant som det nu er formuleret, vil det give større mulighed for,

[Ivar Nørgaard.]

at folk kan gå fra erhverv uden for det offentlige og ind i det offentlige og ud igen. Det skaber ikke disse mægtige administrative problemer. Man kan optjene pension alt efter, hvor længe man har været i de offentlige funktioner, og det, synes jeg, er et særdeles godt og smidigt system. Det udeblevne problem, som vi i hvert fald må finde en overgangsløsning på, er spørgsmålet om, hvordan tjenestemandspensionen skal samkøres med de sociale pensioner, når vi den 1. april 1970 får fuld folkepension. Dét ser det ud til, at man i enighed kan nå frem til en ordning, således at det ikke får nogen foregribende indvirkning på et kommende tjenestemandslignende pensionssystem, og det lægger vi megen vægt på i socialdemokratiet, at vi ikke gennemfører ordninger for tjenestemændene, som kan stille sig hindrende i vejen for et videregående system, der kommer til at gælde for hele befolkningen. Jeg kan i hvert fald sige, at det, der er indeholdt i det fremsatte lovforslag, ikke ødelægger noget i den retning. Det har en række gode ting, og det hindrer altså ikke, at man senere kan tilpasse det.

Jeg vil derfor med de indvendinger, der også er indeholdt i min gennemgang, love en positiv medvirken i udvalget. Vi går i princippet ind for alle de bestemmelser, der her er forelagt, men jeg må altså tage forbehold, indtil jeg ser det sidste forslag.

Langkilde: Udgangspunktet for de lovforslag, der her foreligger til behandling, og for de kommissionsbetænkninger, som ligger til grund for lovforslagene, er regeringens og organisationernes bestemte ønske om at fastholde tjenestemandssystemet. Samtidig er lovforslagene udtryk for en klar vilje til at reformere systemet, således at det kommer til at svare til de vilkår, som administrationen må arbejde under i dag, og således at det får en så smidig form, at det får mulighed for at eksistere under de stadig ændrede forhold, som i de kommende år vil præge vort samfund.

Ønsket om at bevare dette system deles jo ikke af alle i offentligheden. Fra den seneste tid kan man nævne en redaktionel artikel i *Finanstidende* fra slutningen af februar i år, hvor det siges, at det eksisterende tjenestemandssystem stammer i sin grundvold helt tilbage fra 1919, og spørgsmålet er, om ikke udviklingen nu er løbet så meget fra denne ansættelsesform, at den helt bør afskaffes. Bladet fremhæver videre sin frygt for, at lønmæssige lapperier på systemet vil fremkalde ikke uvæsentlig lønafsmitning på det private arbejdsmarked.

Fra en helt anden side, nemlig fra LO, har der også jævnligt været angreb på tjenestemandssystemet, idet man anfører, at tjenestemændene høster gavn af de resultater, som opnås på det private arbejdsmarked, og samtidig forhandler sig til yderligere fordele.

Når regeringen og organisationerne trods denne kritik går ind for bevarelse af systemet, skyldes det først og fremmest det synspunkt, som vel navnlig fra det konservative folkepartis side gang på gang er blevet fremhævet, at stabiliteten i ansættelsesforholdet inden for systemet er uhyre vigtig for samfundet og samtidig en betryggelse for tjenestemændene. Der er altså gensidig interesse i systemets bevarelse. Det er det, som har båret systemet hidtil, og som også kan bære det igennem den fornyelse og smidiggørelse, som de foreliggende lovforslag er udtryk for. Det ønsker vi i hvert fald fra det konservative folkepartis side. Men det må selvfølgelig tilføjes, at den fælles interesse for systemet også skal føre til enighed om den tredje del af kommissionens arbejde, klassificeringen og lønfastsættelsen. Først når enighed her er opnået, kan det siges med sikkerhed, om det fornyede og smidiggjorte tjenestemandssystem skal danne rammen om statens personalepolitik i de kommende årtier, eller om man skal se sig om efter nye systemer, som vil indebære et radikalt brud med den hidtidige politik på dette område.

Men der er selvfølgelig sket det, som også

[Langkilde.]

hr. Ivar Nørgaard nævnte, at tjenestemandsoorganisationerne og regeringen i går er enedes om en køreplan for iværksættelsen af reformen, og det er jo et væsentligt skridt videre på vejen. Når hr. Ivar Nørgaard også mente, at man var enig om klassificeringen, må det skyldes, at han ikke har læst pressemeddelelsen helt nøjagtigt, for det står der i alt fald ikke noget om. Men der er jo godt håb om, når vi nu har opnået enighed om køreplanen, at vi så også kan komme igennem klassificeringen, og at dermed skibet kan søsættes.

Den svaghed i det eksisterende system, som det fremsatte lovforslag tilsligter at løse, er først og fremmest den lukkede karakter. Vanskeligt at komme ud af er systemet, fordi den hidtidige pensionsordning binder, men her kommer jo bl. a. reglen om opsat pension til hjælp; og vanskeligt at komme ind i er det, hvis man ikke er helt ung. Lønssystemet har skabt båse, hvori nye stillingsgrupper ikke kan indpasses. Ansættelsesområdernes ofte for snævre karakter har skabt stive rammer om forvaltningens opbygning og dermed vanskeliggjort de strukturrationaliseringer, som er så stærkt påkrævet i den offentlige administration.

Lovforslagene tager fat på disse problemer og løser dem på en god måde, og det forekommer mig at være meget prisværdigt, at disse løsninger er skabt i samarbejde med tjenestemændene selv. Organisationerne er gået ind for den opgave at skabe et system, som kan tilfredsstille de krav, vi i dag må stille til et sådant system, og det er al ære værd — det vil jeg gerne sige ved denne lejlighed — at tjenestemændene selv er gået ind i dette arbejde, at de ikke — som der vel kunne være en fristelse til — blot har søgt at holde fast ved det bestående.

Også på anden måde rummer lovforslagene, navnlig forslaget om statens tjenestemænd, nyskabelser, som må anses for påkrævet. Den i alt fald i formen ensidige lønfastsættelse forlades, og en række problemer vedrørende løn, arbejdstidens længde, ferier, særlige ydelser og lignende foreslås gjort til aftalestof mellem staten og tjenestemændenes organisationer. Dette er jo noget helt nyt, men man må vel sige, at det imødekommer rimelige ønsker hos tjenestemændene. Som bekendt er man i Sverige gået et

skridt videre, idet man dér har lovfæstet adgangen til konfliktskridt som strejke og lockout. Der har ikke herhjemme fra nogen side været ønske herom. Der skal jo indgås en hovedaftale mellem lønnings- og pensionsministeren og tjenestemandsoorganisationerne, men det er sikkert rigtigt at se bort fra problemet om kampmidler i denne og lade lønningsrådet og folketinget i sidste instans være de organer, der skal tage stilling til problemerne, hvis en forhandlingsordning ikke kan opnås. Den tradition for et gensidigt tillids- og loyalitetsforhold mellem staten og dens tjenestemænd, som vi har, skulle gerne også bevares i det nye system, og jeg er tilbøjelig til at tro, at dette forhold vanskeligt i længden vil kunne tåle et system af gensidige kampmidler.

Et meget afgørende problem for staten er, om det er muligt at rekruttere kvalificeret arbejdskraft til de opgaver, som skal løses. Jeg vil her pege på de vanskeligheder, som ikke mindst har gjort sig gældende i det københavnske område for de store etater, postvæsen, statsbaner og politi. Alle de tjenestemandskommissioner, vi har haft siden 1919, er startet med det bestemte formål at få fjernet stedtillægssystemet, og det gjaldt også kommissionen af 1965, men den slutter dog med at erklære sig for en større geografisk differentiering af lønningerne. Vi er fra vor side enige i, at det af rekrutteringsgrunde — for så vidt et lidt nyt synspunkt i den forbindelse — er nødvendigt at bevare en geografisk differentiering.

Åremålsansættelsen er også en nyskabelse, som kan få en vis betydning. Tidligere har den vel eksisteret i et vist omfang, men er i den gældende lov kun opretholdt for værnsschefer og forsvarschefen. Området for åremålsansættelserne skal jo fastsættes ved lov, og selv om en sådan ansættelsesform bliver undtagelsen i forhold til det store antal tjenestemænd, mener jeg, der meget vel kan peges på områder, hvor det vil være praktisk at anvende en sådan løsning. Der er jo på overenskomstområdet med hensyn til kildeskattedirektoratets ledelse skabt en tidsbegrænset aftale, som viser, at en sådan løsning kan være rigtig, når det drejer sig om konkrete, tidsbegrænsede opgaver.

Reglerne om bibeskæftigelse ved siden af tjenestemandsstillinger foreslås dels liberaliseret, idet den hidtidige anmeldelsespligt

[Langkilde.]

bortfalder, ligesom det er klart, at den rigoristiske praksis, som har eksisteret på dette område, vil blive lempet. Men dels er det vel meningen, at det princip, hvorefter vederlag ikke kan ydes for arbejde for staten, som kan hævdes at være et led i den pågældendes arbejde i hovedstillingen, vil blive hævdet med meget større strenghed. Når det tilstræbes at yde tjenestemanden et vederlag, som, hvor sammenligning overhovedet er mulig, tilsigter at give ham lønningmæssige vilkår på linje med dem, som findes uden for statens tjeneste, må det normalt være et vederlag, som ikke skal suppleres med honorarer og sportler. Den oversigt, som tjenestemandskommissionens betænkning giver over bibeskæftigelser for tjenestemænd og vederlagene herfor, er egnet til at understrege betydningen af, at man kommer væk fra det system. Der findes i kommissionsbetænkningen en oversigt over ca. 250 nævn, råd og udvalg, hvilket nok må siges at understrege nødvendigheden af, at vi går i gang med dette problem.

Når hr. Ivar Nørgaard imidlertid i sin tale hævder, at det skulle være udelukket at klare problemet samtidig med overgangen til det nye lønsystem som anført i betænkningen side 29, mener jeg, at han ud fra den førnævnte pressemeddelelse, hvor der står noget om indførelsen af det nye system og de lønforhøjelser, som fordeles på tiden 1. juli 1969, 1. april og 1. oktober 1970, må være klar over, at der netop derved gives en tidsfrist til en gennemgang af honorarerne. Det er vel helt oplagt, at det bliver lønningrådets opgave meget hurtigt at tage fat på at gennemgå samtlige disse honorarområder, men jeg tror ikke, at det problem om stillingsbeskrivelse, stillingsvurdering, som hr. Ivar Nørgaard var inde på i sin tale, er afgørende for, om vi kan få løst denne opgave. Det havde selvfølgelig været ønskeligt, om vi havde været længere fremme på dette område, men vi må vel sige, at man er startet for sent på det; man startede lige på det i slutningen af hr. Ivar Nørgaards ministerperiode, og vi må i dag erkende, at det ikke har været muligt at skabe et tilstrækkelig eksakt grundlag for en sådan stillingsvurdering. Derfor må vi arbejde på det foreliggende grundlag. Regeringen har ikke — det er jeg helt overbevist

om — opgivet ønsket om at komme videre ad denne vej, og det er efter min mening også i høj grad muligt at arbejde med honorarproblemerne på det foreliggende grundlag.

Helt bortset fra honorarproblemet for de tjenestemænd, som er knyttet til sådanne råd, kunne man vel tillade sig som en sidebemærkning at ønske en gennemgang af disse råd med henblik på at undersøge, hvor mange af dem der eventuelt er ophørt med at have betydning overhovedet, uden at andre end medlemmerne, som jo ikke siger det til andre, har opdaget det. Det er, som om vi har etableret os med et vældigt kollegiestyre i Danmark gennem alle disse råd og nævn, og det var vel egentlig ikke meningen, da vi forlod kollegiestyret i 1848, at vi skulle vende tilbage til det.

Jeg vil gerne sige et par ord om forhandlingsretsreglerne; det er jo en følge af det nye system om aftaler vedrørende lønforhold o. lign., at disse regler undergår en vis forandring. Jeg vil gerne her nævne samarbejdsudvalgene, selv om de ikke direkte er omhandlet i lovforslaget. Reglementet af 1949 om samarbejdsudvalg blev en tom skal. Det er imidlertid det konservative folkepartis opfattelse, at der må gøres noget effektivt for at skabe trivsel også på statens arbejdspladser, og vi er derfor glade for, at lønning- og pensionsministeren efter opfordring fra centralorganisationerne har nedsat et udvalg til at undersøge mulighederne for at skabe nyt liv i samarbejdsudvalgstanken. Det, der efter vor opfattelse er behov for på statens arbejdspladser, er i første omgang en bedre underretning og oplysning for personalet. Der har været alt for meget hemmelighedskræmmeri i forhold til personalet. Vi har indført offentlighedsprincippet i forhold til borgerne, men der hersker fortsat mange steder et tys-tys princip i forhold til tjenestemændene vedrørende deres egen arbejdsplads' problemer. Retten til at blive hørt om arbejdspladsens problemer kan man ikke fortsat formene tjenestemændene. En legaliseret medbestemmelsesret er næppe på nuværende tidspunkt noget meget varmt ønske fra tjenestemændenes side; de ved, at blot de kan blive hørt om problemerne, får de også indflydelse på deres løsning. Jeg vil meget bede lønning- og pensionsministeren om at søge dette

[Langkilde.]

arbejde fremmet. Der er faktisk intet sket på dette område siden 1949, heller ikke i hr. Ivar Nørgaards ministertid.

Problemet om trivlsen på den offentlige arbejdsplads hænger i øvrigt nært sammen med problemet om lederuddannelsen i den offentlige administration. Og her må man vistnok erkende at vi er meget bag efter udviklingen i andre vesteuropæiske lande og navnlig bag efter Amerika. Forestillingen om, at der samtidig med erhvervelsen af en embedseksamen næsten på en guddommelig måde skabes de fornødne forudsætninger hos kandidaterne for at lede en hvilken som helst administrationsgren inden for staten, er nok noget på retur, men bestræbelserne for at skabe en lederuddannelse inden for det offentlige er kun i sin allerspædste vorden, og det er ellers meget vigtigt, for i virkeligheden er det en side af trivselsproblemet.

Ud over det allerede anførte har jeg ikke mange bemærkninger til pensionslovsforslaget. Jeg vil dog fremhæve betydningen af den nye regel i forslaget § 3, hvorefter en tjenestemand kan gå med lavere pension, når han er fyldt 60 år. Årene fra 60 til 70 betyder for mange tjenestemænd en belastning. Dels tænker jeg her på de tjenestemænd, som er i den alder, dels tænker jeg på alle de tjenestemænd, som skal samarbejde med tjenestemænd, som er i den alder. Det bliver altså et meget bredt problem. Selvfølgelig er der store individuelle forskelle; men føler en tjenestemand, som er nået 60 års alderen, at det begynder at knibe for ham — og det gælder navnlig i ledelsesfunktionerne — er det fuldt ud rimeligt, at der åbnes ham adgang til at gå med pension.

Med forslaget om at omdanne enkepensionen til en ægtefællepension imødekommes et gennem mange år fremsat og efter min mening berettiget krav, og det samme gælder ophævelsen af den nugældende lovs § 58, hvorved den efterladte i ægteskab af samgifte tjenestemænd kun kunne få pension efter den først afdøde ved at give afkald på sin stilling eller sin egen pension. Også her mener jeg der er tale om en retfærdigheds-handling uden større økonomiske konsekvenser, og det er rimeligt, at vi får denne regel fjernet.

Med hensyn til ægtefællepension vil jeg i øvrigt fremhæve, at princippet i forslaget om en vis regulering nedad, hvis der er stor aldersforskel og kort ægteskab, er fuldt ud rimeligt, og der er måske grund til netop på baggrund af denne regel at spørge, om det er helt rimeligt at opretholde den meget rigoristiske regel om ægteskab indgået efter tjenestemandens 60. år. Jeg kunne tænke mig, at man måske på linje med det, som forsikringsselskaberne er inde på, gik op til 65 år på dette felt.

Jeg kan på den konservative folketingsgruppes vegne tilsige en velvillig behandling af de foreliggende forslag med henblik på gennemførelsen af hele den nye tjenestemandreform i indeværende folketingssamling.

Enggaard: Jeg vil gerne først i anledning af de foreliggende forslag til lov om statens tjenestemænd og lov om tjenestemandspension give min kompliment til ministeren for den skriftlige fremsættelse, som efter min opfattelse både er en god og klar fremstilling af et svært tilgængeligt emne, hvor der ellers var risiko for, at mange enkeltheder let kunne have forstyrret de store linjer i fremstillingen.

Jeg synes, det er glædeligt, at vi nu er så vidt, at vi i dag kan behandle disse to forslag som en forløber for den sidste del, der vel kan forventes om en god måneds tid. På baggrund af det i går offentliggjorte resultat af forhandlingerne mellem ministeren og de forhandlingsberettigede organisationer er der vel også et godt håb om, at de økonomiske rammer for reformens tredje del hermed er bragt til veje. Jeg finder anledning til at udtrykke glæde over, at der herved er vist et udtryk for forhandlingsvilje fra begge parter. Jeg synes, det giver forhåbning om, at den endelige reform af tjenestemandssystemet nu omsider skulle være inden for rækkevidde.

På samme måde synes jeg, der er anledning til at være tilfreds med, at den trufne aftale økonomisk synes at kunne holde sig inden for de rammer, som hensynet til den samfundsøkonomiske balance betinger, herunder også hensynet til de øvrige grupper på arbejdsmarkedet.

Jeg finder, at det er en god ting, at der gennem kommissionens afgivelse af del-

[Enggaard.]

betænkningen er blevet åbnet adgang for, at folketinget nu kan tage fat på behandlingen af disse to forslag. Arbejdet i folketingets lønningsudvalg med en detaljeret gennemgang af forslagenes enkeltheder vil under alle omstændigheder tage nogen tid, ligesom der velsagtens traditionen tro vil være en lang række deputationer at modtage fra organisationer eller enkeltpersoner, som har interesser på dette område. Vi kan derfor få brug for al den tid, der kan skaffes fra nu af og til grundlovsdag, for at give reformen den nødvendige behandling i folketinget. Derfor er jeg ikke enig med hr. Ivar Nørgaard, der som ordfører for socialdemokratiet udtrykte den opfattelse, at der ikke kunne blive tale om nogen realitetsbehandling af disse to forslag i lønningsudvalget. Jeg tror, at de forberedende processer i dette udvalg med henblik på at nå så langt frem, at der er klarhed over indholdet af disse forslag, så en beslutning kan træffes, i sig selv tager så lang tid, at vi har behov for at komme i gang hellere i morgen end i overmorgen.

Til reformens sigte, at smidiggøre tjenestemandsbegrebet, vil jeg gerne give tilslutning på venstres vegne. Vi finder det i allerhøjeste grad påkrævet, at der sker en sådan smidiggørelse ikke alene af hensyn til staten som arbejdsgiver, men også af hensyn til den enkelte tjenestemand, der herved får et bredere område i sin ansættelse og måske også dermed bedre muligheder i sin karriere.

De midler, som er anvist til at opnå en sådan smidiggørelse: de bredere ansættelsesområder, ophævelsen af aldersgrænsen for indtræden i tjenestemandsstilling og muligheden for ansættelse på åremål, vil jeg gerne sige nogle ganske få sætninger om. Jeg vil udtrykke det ønske, at man, når de forhandlinger skal føres, som fastlægger ansættelsesområderne, da vil sørge for, at disse ansættelsesområder kan blive ret brede. Jeg ville være ængstelig, hvis disse områder blev så snævre, at vi på ny om nogle år måtte i gang med en ny proces for at gøre tjenestemandsbegrebet tilpas smidigt til at kunne tilpasse sig vekslende vilkår. Men da disse ting i fremtiden er overladt til forhandling imellem ministeren og organisationerne, er der vel mulighed for, at der også kan korrigeres langs ad vejen på dette område.

Jeg tror, at spørgsmålet om ansættelse på åremål fortjener væsentlig mere opmærksomhed, end det tilsyneladende har fået i offentligheden og måske også i kommissionens arbejde hidtil. Jeg tror, at rigtigt anvendt vil ansættelse på åremål kunne vise sig at være overordentlig nyttig, ikke alene i visse chefstillinger i enkelte styrelser, men også på en række poster f. eks. inden for undervisningsvæsenet, hvor der kan være behov for at tilføre ny inspiration med mellemrum, og hvor udviklingen vel også kan forløbe så hurtigt, at det i sig selv kan være betænkeligt at fastlægge en stilling for 30 eller 35 år ad gangen.

Også muligheden for opsat pension, som er en af de ting, der vel også skal smidiggøre systemet, vil i allerhøjeste grad have sin betydning, og herigennem får man på mange måder en parallel til de pensionsvilkår, som er gældende for andre ansættelsesformer.

Jeg håber, at disse muligheder for en større smidighed i ansættelsessystemet kan medføre, at vi får en værdifuld udveksling af folk imellem det private erhverv og staten, således at erfaringer, som er indvundet det ene sted, kan nyttiggøres det andet.

Det, at meget i fremtiden overlades til forhandling imellem organisationerne på den ene side og ministeriet på den anden, vil utvivlsomt vise sig at være nødvendigt.

Der er ingen, der vil kunne lovgive med detaljerede regler, således at den fornødne forudseenhed om fremtiden er til stede. Derfor er den stærkt forkortede udgave af tjenestemandsløven, som nu foreligger i forslaget, noget rigtigt. At loven så desuden vil vise sig at være mere overskuelig for brugeren, er kun et gode. Selve dette, at meget nu er overladt til forhandling, indebærer utvivlsomt, at der i fremtiden vil blive stillet væsentlig større krav til såvel ministeriets forhandlingsapparat som det tilsvarende hos de forhandlingsberettigede organisationer. Forhandlingsproceduren ændres nu i øvrigt således, at offentligheden får bedre adgang til at følge gangen i de tilfælde — og gid de måtte blive få — hvor der ikke kan opnås enighed mellem ministeren og organisationerne om en lønmæssig ramme. Gennem fremsættelse af lovforslag med normal behandling i folketinget er vel nogle af de ønsker om en ændret form på

[Enggaard.]

dette område, som har været fremsat, imødekommet.

Det spørgsmål, som vedrører medindflydelse for de ansatte og medbestemmelsesret på områder, hvor der ikke kan indgås særlige aftaler om det, har man henvist til en nærmere undersøgelse i et udvalg. Det er vel naturligt, at der er områder, hvor lovbestemmelser eller andre retsregler begrænser mulighederne for indflydelse. Jeg håber, at de undersøgelser, der nu er sat i gang, kan afsluttes ret hurtigt, sådan at der kan skabes en større klarhed over dette vigtige og navnlig for den højere undervisnings område meget påtrængende problem.

Jeg vil gerne knytte et par bemærkninger til spørgsmålet om beskæftigelse ved siden af tjenestemandsstillingen. Disse ting er taget op til drøftelse i kommissionen, hvilket også har resulteret i visse nye regler. Det er min opfattelse, at hvis hovedstillingen bestrides upåklageligt, kan det være staten ligegyldigt, om f. eks. et postbud spiller trompet uden for arbejdstiden i det lokale dansorkester, blot han i den normale arbejdstid udfylder sine tjenesteforpligtelser. Det er en naturlig ting, at værdighedskriteriet — dette, om det er foreneligt med hans stilling — fortsat skal være gældende. Derimod mener jeg, at der behøves regler for omfanget af beskæftigelse ved siden af tjenestemandsstillingen dér, hvor der ikke er fastlagt nogen bestemt arbejdstid. Det har vi også været inde på i tjenestemandskommissionens arbejde med disse ting, og det er fastslået i betænkningen, at der i sådanne tilfælde bør gives regler fra de forskellige ministerier og styrelser, og at disse regler bør koordineres af lønningsrådet, sådan at forholdene på dette område kan få en ensartet og begrænset karakter.

Vedrørende pensionsproblemerne vil jeg gerne give tilslutning til de principper, som er fastlagt i pensionsforslaget. Jeg tror, det er rigtigt og i overensstemmelse med udviklingen i øvrigt på andre pensionsområder, at pensionen indtjenes straks, og at der altså ikke går en årrække, inden man er pensionsberettiget. Jeg tror også, det er rigtigt nu at gå til en ændring, således at pensionsbidragene modregnes i lønnen. Derved sker der administrative lettelser, uden at reali-

teten, i form af den udbetalte løn, af den grund ændres.

Jeg glæder mig også over de forbedrede regler for efterlevende børn efter afdøde tjenestemænd, og ikke mindst glæder jeg mig over, at der kommer ligeret imellem mænd og kvinder på pensionsområdet, således at enkemandspensionen skulle være en realitet, når dette lovforslag er vedtaget. Jeg tror også, at den omstændighed, at en enke i fremtiden ikke mister sin pension ved at gifte sig på ny, vil vække en del sympati i offentligheden. Om denne ændring så medfører, at antallet af enker dermed bliver mindre, end det ellers ville have været, ved at de gifter sig på ny, skal jeg ikke begynde at spå om. Skulle det blive tilfældet, vil jeg i og for sig ikke mene, at det var nogen ulykkelig konsekvens.

I særlig grad har det glædet mig, at der med omlægningen af muligheden for at trække det nuværende pensionsbidrag fra lønnen sker det, at de tjenestemænd, som i dag har forhøjede pensionsbidrag, relativt bliver bedre stillet, end de i dag er. Jeg synes i og for sig, at dette kun er en rimelig ting.

Jeg skal ikke gå ind på spørgsmålet om pensionernes størrelse og den samordning, der må ske imellem den fulde folkepension og tjenestemandspensionerne. Det vender vi jo tilbage til. Men her skal vi utvivlsomt ind på en række overvejelser også med henblik på, hvad der på det meget lange sigt skal ske på dette område.

Det, som her er foreslået, er udtryk for en retfærdighedshandling over for de nuværende tjenestemænd, dem, der har holdt ud i systemet. Det vil ikke være rigtigt at fremstille disse lovforslag eller det bebudede tredje forslag som nogen endelig løsning af tjenestemandsproblematikken. Vi har fremdels en grundskavank i det offentlige ansættelsessystem derved, at vi har to ansættelsesformer i samme stilling. Dette system vil også i fremtiden med de skævheder, som uundgåeligt kan opstå imellem de to ansættelsesformer, betinge en utilfredshed imellem de ansatte, som hverken de ansatte eller staten som arbejdsgiver kan være tjent med. Derfor tror jeg, at det er rigtigt, at vi, når disse problemer er løst, ser os om efter en mulighed for i en god og afspændt atmosfære at drøfte disse ting, sådan at der kan findes

[Enggaard.]

en mere varig løsning af disse problemer. Jeg skal ikke spå om, i hvilket omfang det på længere sigt vil være rigtigt at have tjenestemandsansættelsen. Der vil utvivlsumt være en række vigtige områder, hvor denne ansættelsesform fortsat er den rigtige set fra samfundets side som arbejdsgiver. Men jeg håber som sagt, at dette vil kunne drøftes i det øjeblik, de foreløbige reformer er gennemført.

Jeg skal med disse ord anbefale de to lovforslag og bede om, at de må blive henvist til folketingets lønningsudvalg til en hurtig og velvillig behandling.

Erik Hansen (Ålborg amt): Ifølge den gældende lovgivning er definitionen på en tjenestemand: en person, der varigt og som livsgerning er ansat i en normeret stilling med en i loven fastsat løn. Denne definition er forladt i det tjenestemandsløvforslag, der nu er til behandling. Varig ansættelse som tjenestemand er ikke længere enerådende. Det afgørende for spørgsmålet, om en person betragtes som statstjenestemand, vil i fremtiden blive, om vedkommende er ansat i statstjenesten under en af de former, som loven angiver.

Behovet for en ændring af den gældende tjenestemandsløvgivning har længe været iøjnefaldende. Den nærliggende årsag er, at det hidtil kendte tjenestemandssystem ikke har været tilstrækkelig tilpasningsdygtigt, hverken over for den enkelte tjenestemand eller over for det øvrige samfund. Hvor den gældende tjenestemandsløvgivning tidligere var passende, i et samfund i rolig udvikling, ved at sikre de offentligt ansatte en vis løn- og arbejdsmæssig tryghed og samtidig skaffe staten stabile medarbejdere i tilstrækkeligt omfang, har denne stabilitet i den nyere tid ytret sig som en stivhed, der har vanskeliggjort tjenestemandssystemets tilpasning til de ændrede samfundsforhold.

Det kommissionsarbejde, der har fundet sted siden 1965, og som foreløbig er resulteret i de to delbetænkninger, der danner grundlaget for de to lovforslag, der er til behandling her i tinget i dag, er der grund til at påskønne. Men jeg vil gerne til min glæde over det gode resultat af kommissionens arbejde føje, at hvis tjenestemandsgesamtorganisationerne og disses repræsentanter i kommis-

sionen ikke havde haft tilstrækkelig forståelse for nødvendigheden af en moderne tjenestemandsløvgivning, havde resultatet næppe været så rosværdigt som det foreliggende.

Lovforslaget om statens tjenestemænd indeholder det nye princip, at tjenestemandssystemet ikke mere er lukket. Det åbner mulighed for tjenestemandsansættelse i en mere moden alder, først og fremmest gennem ansættelse på åremål til specielle arbejdsområder. Denne nydannelse, der ikke alene giver mulighed for at skaffe personale udefra til særlige opgaver, men også åbner mulighed for tjenestemænd i anden stilling til i et åremål at påtage sig særlige opgaver, er en rigtig og en nødvendig nydannelse i tjenestemandsløvgivningen.

En anden af de ting, der vil gøre tjenestemandsansættelserne mere fleksible, er den større bredde i ansættelsesområderne, der er foreslået. Det vil betyde, at der vil blive større mulighed for at overflytte personale fra én styrelse til en anden. I betænkningen fremhæves det, at behovet for omflyttelighed må formodes at blive større i de kommende år i forbindelse med den tekniske udvikling og rationalisering inden for den offentlige sektor. Denne ændring af den gældende, ret snævre ansættelse vil naturligvis medføre fordele for de ansatte, bl. a. gennem et forøget antal advancementsstillinger, der følger af at tilhøre et større ansættelsesområde. En nyansat tjenestemand må herefter indstille sig på, at når behovet opstår, må han tåle forflyttelse, hvis det ikke medfører ændring af ansættelsesområde og stillingsbetegnelse. Det er en meget stor ændring i forhold til det hidtidige. Mange kan måske føle, at det er en ret voldsom ændring, og der vil givetvis opstå situationer, hvor en tjenestemand, der står over for forflyttelse, må føle, at den ikke er i overensstemmelse med det, han mener er rigtigt. Jeg tror derfor, det er meget heldigt, at der er mulighed for at indanke en sådan uoverensstemmelse for et forflyttelsesnævn bestående af repræsentanter for såvel centralorganisationerne som administrationen.

Lovforslaget fylder i sidetal og paragraffer betydelig mindre end den lov, det afløser. Dette er i sig selv et godt tegn. Når loven, om jeg så må sige, bliver mindre, har det sammenhæng med, at hvor man i

[Erik Hansen (Ålborg amt).]

tidligere lovgivning tog alt med til sidste detalje, indskrænker man sig nu til det grundlæggende om ansættelse, afsked, rettigheder, pligter m.v., medens en lang række spørgsmål henlægges til forhandling med tjenestemændenes organisationer.

I fremsættelsestalen nævnte ministeren, at der er en undersøgelse i gang vedrørende samarbejdsudvalg inden for staten. Jeg vil om dette gerne sige, at jeg tror, det er meget væsentligt at få etableret samarbejdsudvalg inden for den offentlige sektor i større omfang end hidtil. Trivsel på en arbejdsplads kan fremmes gennem effektive samarbejdsudvalg, og det må vist erkendes, at den offentlige sektor ikke er førende med hensyn til trivselsfremmende foranstaltninger.

Af lovforslaget fremgår det, at der stiles efter afskaffelse af såkaldte ben, således at tjenestemandslønnen udgør det samlede arbejdsvederlag for udførelsen af de til stillingen knyttede pligter. Det radikale venstre er enig i denne løsning.

Et lille kuriosum skal nævnes: anmeldelsespligten for beskæftigelse uden for stats-tjenesten er gået ud af loven; jeg tror, det var på tide, man fik det gjort lidt anderledes. Udviklingen med mere fritid og derfor betydelig større muligheder for også hobbypræget fritidsforetagsomhed har ofte gjort denne anmeldelsespligt næsten latterlig. Som et eksempel kan jeg nævne, at en tjenestemand har været ude for, at det blev bebrejdet ham, at han ikke havde anmeldt, at hans kone holdt høns. For god ordens skyld skal jeg om sagen oplyse, at ministeren ikke fandt, at konens hønsehold stred mod mandens tjenestemandsstilling.

Lovforslaget om tjenestemandspension tager sigte på at fastlægge, hvilke rammer der fremtidig skal gælde for erhvervelse af pensionsrettigheder under tjenestemandsansættelse. Behovet for ændringer ligger i en tilpasning af pensionssystemet til de nye tjenestemandsprincipper. Bestemmelsen i den hidtidige lov om, at pensionsretten først indtræder, når en tjenestemand har beklædt stillingen i 5 år efter det fyldte 30. år og pensionsoptjeningen først begynder på dette tidspunkt, bortfalder og erstattes med en pensionsordning, hvor optjeningen begynder ved et nulpunkt efter tjenestemandens 25. år. Denne ændring medfører, at det

ikke mere vil være nødvendigt at opretholde bestemmelsen om, at tjenestemandsansættelser med pensionsret kun kan finde sted før det fyldte 40. år. Også det vil betyde en større bevægelighed ud og ind af tjenestemandsstillingerne — en meget heldig bevægelighed.

På flere områder er forslaget moderne og nuanceret. Det gælder muligheden for aftale med organisationerne om pensionsgrænser, varierende fra 60 til 70 år, og mulighederne for en endnu tidligere svagelighedspensionering.

En anden nydannelse er de ændrede regler om enkepension, der udstrækkes til også at gælde kvindelige tjenestemænds efterlevende mænd og børn. Jeg hilser dette med megen glæde, det har jo været et ønske fra mange sider i mange år.

Meget ofte har en tjenestemand med optjent pension haft svære overvejelser i forbindelse med stillingsskifte fra den offentlige til den private sektor. Årsagen har ganske enkelt i mange tilfælde været, at udrædelsesgodtgørelsen har været for ringe i forhold til værdien af den optjente pension. Dette forhold ændres efter lovforslaget til, at en fratrædt tjenestemand kan beholde den optjente pension til udbetaling på et senere tidspunkt, der så skal indtræffe enten ved pensionsalderens indtrædelse, eller når de efterlevende ved dødsfald skal sikres.

Efter den hidtidige pensionsordning har tjenestemændene bidraget til pensionsordningen ved selvstændige bidrag. Ifølge de tanker, der nu er fremme, skal tjenestemændenes bidrag falde bort. Det kan i manges øren lyde urimeligt, men for det første behøver det ikke at være nogen reel ændring, at beløbet ikke fratrækkes i lønnen, for lønnen kan jo indrettes efter, at pensionsfradraget ikke skal finde sted, og for det andet er den besparelse i administrativ henseende, der må kunne forventes at komme ud af denne ændring, da også værd at tage med. Endelig er der at sige, at hele spørgsmålet om alderdomssikring netop i disse år er i støbeskeen for alle befolkningsgrupper.

Nu venter vi så på tredje delbetænkning og dermed på den endelige afgørelse af den resterende del af tjenestemandslvgivningen. De to foreliggende lovforslag indebærer en modernisering af tjenestemandslvgiv-

[Erik Hansen (Ålborg amt).]

ningen. De åbner mulighed for større bevægelighed inden for den offentlige sektor til gavn for begge parter på dette arbejdsmarked.

Med disse bemærkninger skal jeg på det radikale venstres vegne anbefale lovforslagene.

Morten Lange: Man kan sige, at vi her fejrer en halv fødselsdag. Vi har nu fået to betænkninger forelagt. For næsten et år siden prøvede man på at fejre en hel fødselsdag og fik tre betænkninger forelagt, men det løb altså ud i sandet på en eller anden måde.

Det er nu interessant at se, hvad denne udsættelse har betydet. Er arbejdet blevet gjort bedre, eller er der sket fremskridt? Vi kan se på betænkningen: den første var i grønt omslag, den nuværende er i rødt, og eftersom gårdsdagens fødselsdagsbarn har defineret, at rødt er håbets farve, er vi altså kommet til et mere håbefuldt udseende. Men hvis vi skal springe over fra denne lidt farveprægede indledning til noget mere præcist, er stillingen den, at der fra behandlingen i april og frem til nu i hvert fald er gennemført én ændring i lovudkastet, som jeg tillægger ganske stor betydning. I det gamle udkast — som altså kun blev et udkast — var den klassiske arbejdsmarkedsparagraf om arbejdsgiverens, i dette tilfælde statens, ret til at lede og fordele arbejdet fastholdt og uddybet, og vi spurgte unægtelig os selv, om det svarede til en moderne arbejdsledelsesform at have den slags lovfæstet. Der er sket den meget glædelige udvikling i den tid, vi har behandlet sagen, at vi nu er nået frem til, at der i fremtiden på tjenestemandsområdet kan træffes aftale om alle sådanne ting, som ikke er fastlagt ved lov eller på lignende måde. Jeg synes, det er en ganske afgørende og betydelig modernisering, og jeg håber, at der ved denne lejlighed sker afsmitning fra tjenestemandsområdet og til øvrige arbejdsområder. Det vil være godt.

Så kan man selvfølgelig spekulere på, hvor meget det så er, der er fastlagt ved lov, og det er jeg helt sikker på at vor lønningsminister har gransket en hel del i. Det er noget, det står i vor magt at kigge på igen; hvis der er lovgivningsmæssige forhold, som på den ene eller den anden måde indskrænker muligheden for en mere demokratisk arbejdspladsindretning, kan vi jo se på dem ved en senere lejlighed. Jeg tror ikke, det er nogen tilfældig ændring, der er sket på dette punkt.

Hvis man mere sammenfattende skal vurdere det nu foreliggende tjenestemandsløvsforslag, for så vidt som man jo kun kan komme til at vurdere det efter dets almindelige tekst og ikke efter et afsnit, der drejer sig om penge og stillinger, må man vel sige, at kommissionen egentlig ikke har løst den opgave, som man forventede eller dog håbede den skulle løse. Den skulle helst være kommet ud med et forslag, som gjorde, at staten i fremtiden kun havde én lov, hvorefter dens ansatte var i funktion; men jeg tror ikke, at det kaos, der i øjeblikket findes med hensyn til former for statsansættelse, afskaffes med den lov, vi kommer frem til her. Der er tale om smidiggørelser, som naturligvis kan tjene i den retning, men jeg tror ikke, vi har pløjet nær dybt nok til at løse en hel række af de spørgsmål, som har at gøre med det væld af kontraktlønnere, som er fremspiret på statsområdet. Jeg synes, kommissoriet har snæret os for meget, og kommissionen har i den grad været skrækslagen for enhver nævnelser af dette problem. Man har slået korsets tegn for sig mindst 3 gange, hvis nogen har sagt overenskomst. Det synes jeg er letsindigt, for man kan mene om denne deling i grupper, hvad man vil, men man kan i hvert fald ikke benægte, at de eksisterer, og at formålet med at lave en lønbestemmelse for det offentlige bl. a. er at skabe almindelige lovgivningsmæssige regler for dem, som måtte være ansat under staten. Jeg synes, det er en ganske alvorlig fejl, man dér har begået. Jeg tror altså ikke, vi

[Morten Langa.]

har løst de problemer, der blev stillet op for os; men vi er alligevel, det bør nævnes, nået et stykke vej i retning af at gøre tjenestemandsbegrebet mere smidigt og mere nutidigt.

Men det, som nok kommer til at stå som et spørgsmål på lidt længere sigt, er: er det begreb, vi nu prøver på at definere os frem til, ansættelsesformen i staten i fremtiden, eller er det stadig væk uafklaret? Er den diskussion, vi skal føre i de næste 3-4-5 år, stadig væk den, om vi skal ind på en helt anden form for statsansættelse, eller om tjenestemandsbegrebet vil vise sig at være det vindende? Jeg skal ikke profetere om det, det er vanskeligt; men jeg anser det for at være temmelig sikkert, at det foreliggende forslag ikke løser dette udestående problem.

Det andet lovforslag, vi har til behandling, pensionsforslaget, omtaler jeg med samme sorg, hvormed jeg altid omtaler pensioner, for jeg synes ikke, man skal føle sig gammel i utide. Men det får ikke hjælpe, vi skal tage stilling til det. Det er egentlig en meget særpræget stilling, vi lovgivningsmæssigt er bragt i, idet alle efter de foreliggende forslag jo skal have fuld folkepension fra 1970; tjenestemændene skal naturligvis også have fuld folkepension, dog således at den jævnt hen og i hovedsagen afkortes i pensionen. Den helt præcise formulering er ikke afklaret, det kan ske, at der bliver lidt drikkepenge tilbage. Men jævnt hen må det siges, at tjenestemændene derigennem er blevet bragt i en stilling, som afviger fra en lang række andre pensions-tageres, hvis pension ikke vil komme til fradrag i folkepensionens fulde beløb. Jeg stiller bestemt ikke forslag om, at tjenestemændene skal have både folkepension og fuld tjenestemandspension, men jeg erindrer, at mit parti, da vi gennemførte fuld folkepension for alle, havde lidt bekymringer af forskellig slags, og jeg tror nok, at når vi nu skal til at integrere den fulde folkepension i eksisterende pensionsystemer, er vi på lidt besværlig grund. Jeg tror i virkeligheden, at denne sag ikke bliver bragt på form og i orden, før vi får en langt mere omfattende pensionsreform, hvorom der jo også foreligger forslag. Det, som for mig er spørgsmålet, er i virkeligheden: er dette

tjenestemandspensionsforslag til hinder for en videreudvikling, eller er det et skridt på vejen til en videreudvikling? Kort resumeret skal jeg sige, at så vidt jeg kan bedømme det, er det efter sit indhold et skridt på vejen til en fornuftig udvikling på linje med andre pensionsformer, men også kun et skridt på vejen, og vi trænger til at gå adskilligt flere skridt.

Men såsom vi har vænnet os til, at skridtene herinde ikke altid går med samme hast, som vi kunne ønske os, må jeg som mit partis foreløbige stillingtagen til det sige, at vi synes, at denne tjenestemandspensionsform ikke er ideel, men at den på den anden side har momenter i sig, som gør, at den formodentlig med rimelighed kan indpasses i en kommende ordening.

Vi venter med spænding på, hvad der skal komme ud af den tredje del, thi det er dér, problemerne ligger, og dem skal jeg ganske afholde mig fra at kommentere ved nuværende lejlighed. Vi kommer tilbage til dem, og hvis de giver os helt nye syn på mange ting, kan vi komme tilbage til et og andet, som også hører hjemme i 1. og 2. Mosebog.

Kjær Rasmussen: Som det fremgår af den skriftlige fremsættelse, er de foreliggende forslag kun dele af den samlede tjenestemandreform. Vi mangler, som det også er sagt af andre ordførere, den sidste del, som vil omhandle normering og klassificering. For endeligt at kunne bedømme reformen må man naturligvis kende den sidste tredjedel, men det, vi har fået forelagt her, er altså tjenestemandsløven eller hovedloven samt pensionsloven.

Hvad angår det første, selve tjenestemandsløven, må jeg sige, at vi i vores parti ikke er særlig begejstrede for tjenestemandssystemet i det hele taget. På det sidste er dette system kommet til at tage sig endnu mere antikveret ud på baggrund af, at staten har måttet anskaffe sig en konkurrerende ansættelsesform, nemlig overenskomstansættelsen, for simpelt hen at være i stand til at løse sit rekrutteringsproblem. Men tjenestemændene sidder fortsat tilbage med deres ensidigt udformede håndfæstning, som rent faktisk har hindret dem i at følge udviklingen især på lønområdet. I lovforslaget ser man, at ensidigheden netop på dette om-

[Kjær Rasmussen.]

råde nu foreslås forladt, idet lønsspørgsmål i fremtiden skal løses ved aftale mellem staten og tjenestemændenes organisationer. En sådan ordning forudsætter naturligvis en hovedaftale indeholdende løn- og andre ansættelsesvilkår. Vi må anse det for at være positivt, at organisationernes rolle ved forhandlingsbordet i fremtiden vil være en anden end nu, hvor de ofte har måttet lade sig nøje med et diktat. Vi havde dog gerne set, at der også kunne træffes aftale om spørgsmål som f. eks. forvaltningens opgaver, dens organisation samt personalebehov, idet disse faktorer får betydning for udviklingen af demokratiet på statens arbejdspladser.

Men når man nu åbenbart er vejet tilbage for disse demokratiseringstanker, i hvert fald på nuværende tidspunkt, var det dog en idé, om man på statens arbejdspladser iværksatte forsøg med demokratiske ledelsesformer; det skulle vel ikke være helt uigennemførligt at tillade styrelser og organisationer at indgå aftale herom.

Så er der endelig også, nu vi snakker aftale, spørgsmålet om aktionsret for tjenestemændene. Det ses ikke af forslaget, at der er tillagt tjenestemændene nogen sådan. Derimod får de en tvungen voldgift i form af et lovforslag, hvis enighed ikke opnås. Imidlertid står der ikke noget i forslaget om, at strejker er forbudt, selv om det vel nok må siges at ligge i luften, at de er det. Jeg kunne godt tænke mig at spørge ministeren, om der findes regler, som forbyder strejker inden for tjenestemandsområdet, eller om man blot henholder sig til kutyme. Som sagt, vi kender endnu ikke den sidste tredjedel af reformen, så derfor kan det spørgsmål, jeg her rejste, netop blive aktuelt.

Efter vores opfattelse er det en svaghed ved lovforslaget, at åremålsansættelsen i princippet kun gælder udefra kommende, altså ikke-tjenestemænd, som staten mener at måtte knytte til sig i en vis årrække. Efter vores opfattelse burde åremålsansættelsen gælde alle lederstillinger inden for den offentlige sektor. Vi ser ikke megen fornuft i at have en leder siddende på livstid, som måske er udbrændt for nye ideer, eller som ikke evner at samarbejde, eller som måske overhovedet ikke kan klare jobbet, fordi hans væsentligste kvalifikation til den stil-

ling har været et politisk eller et religiøst tilhørsforhold.

Hindringen for en åremålsansættelse på dette område er jo den kongelige udnævnelse. Ifølge grundloven skal staten have et vist antal kongeligt udnævnte tjenestemænd. Der står ikke noget om hvor mange, men traditionelt er der alligevel tale om en hel del. Så vidt vi kan se, ville det være mest hensigtsmæssigt, om de kongeligt udnævnte overhovedet ikke fandtes. Det er vel nærmest sådan i dag, at hvis en kongeligt udnævnt tjenestemand skal afskediges, så forlanger man, at vedkommende har taget af kassen eller noget i den retning. Så vidt jeg er orienteret, er det i hvert fald meget svært at slippe af med en kongeligt udnævnt tjenestemand. Så vidt vi kan se, er denne tingenes tilstand udtryk for en god portion restenevælde, og vi skulle græde tørre tårer, om det folketingsudvalg, som nu nedsættes, ville løbe storm mod denne ansættelsesform.

Så er der endelig stedtillæggene, som der også står noget om. Det er et ømtåligt problem, fordi de af mange tjenestemænd føles aldeles urimelige. Vi kan ikke gøre så forfærdelig meget ved det her i dag, men det er vores håb, at den prisgeografiske undersøgelse, som man iværksætter, må kunne tilendebringes hurtigst muligt, således at man kan få disse stedtillæg vurderet på en rigtig måde.

Vi er nu i gang med at lovgive for en gruppe, som i forhold til andre samfundsgrupper har en hel del goder, f. eks. løn under sygdom og også en lang opsigelsesfrist — det vil sige: jeg kan se, at opsigelsesfristen er 3 måneder, men så vidt jeg ved, er opsigelsesfristen for funktionærer helt op til 6 måneder, og det var måske en idé for folketingsudvalget at tage op, om man ikke skulle rette lidt på de 3 måneders frist. Efter vor opfattelse ville det som sagt være klædeligt, hvis vi her i folketinget sørgede for, at også arbejderne under LO fik de samme goder, som jeg før nævnte tjenestemændene har.

Som altid, når man behandler et lovforslag, kan man naturligvis finde både gode og dårlige ting i det, og sådan er det naturligvis også med de to foreliggende forslag. Jeg vil gerne stærkt opfordre udvalget til at se kritisk på åremålsansættelsen samt de hin-

[Kjær Rasmussen.]

dringer, der er for en demokratisering. I øvrigt må jeg sige vedrørende hovedloven, at vores stilling naturligvis vil afhænge af den samlede reforms udseende.

Endelig med hensyn til pensionsforslaget må vi konstatere, at der er visse forbedringer i forhold til den gældende ordning. Jeg har allerede gjort opmærksom på vor noget kølige holdning til tjenestemandssystemet som sådant. Denne holdning kan derfor også føres over på pensionerne. Vi kan ikke rigtig se det rimelige i, at indtægten i de erhvervsaktive år skal være bestemmende for pensionshøjden. I forslaget er der ganske vist en paragraf om, at en lønindtægt, der overstiger et bestemt antal kroner, ikke kommer i betragtning ved pensionsberegningen. Tilsyneladende er der her lidt af en ventil, men vi kan vel også hurtigt blive enige om, at det kronebeløb, som indføres, vil blive ret så højt.

I afsnittet om ægtefællepension ser det ud til, at der er foretaget hæderlige ændringer i retning af at udstrække retten til pension efter en afdød tjenestemand til også at gælde en mandlig efterlevende ægtefælle. Endvidere må det anses for et fremskridt, at børnepensionen tillægges barnet som selvstændigt individ uden afsmitning fra den efterlevende ægtefælles stilling.

Med hensyn til pensionerne i øvrigt må det nævnes, at der måske vil opstå et problem for de 67—70-årige. I dag og også efter forslaget er det sådan, at den pligtige afgangsalder er 70 år, men om ikke så forfærdelig lang tid går vi over til den fulde folkepension for alle. Det vil medføre, at de ældre i den tid, hvor de går på højeste løn, også vil modtage et vist folkepensionsbeløb. Vi tror, det er vigtigt at finde udveje for, at de ældre ikke føler sig forpligtet eller måske rettere fristet til at give tjenesten de bedste af deres sidste år.

Til sidst: hele pensionslovforslaget må naturligvis vurderes ud fra sine forudsætninger, og det er vi naturligvis også ganske parat til at gøre. Men jeg må igen sige, at normerings- og klassificeringslovforslaget vil sætte også dette forslag mere i relief, og derfor vil vi som sagt ikke tage endelig stilling til noget af de to fremsatte lovforslag på nuværende tidspunkt.

Hanne Reintoft: Hovedformålet med dette tjenestemandsløvsforslag skal være at bane vej for en modernisering og smidiggørelse af tjenestemandssystemet — en nødvendighed, som der tilsyneladende er bred enighed om.

Alligevel må man nok konstatere, at dette formål kun i begrænset omfang er kommet til udtryk i lovforslaget, og det går som en klar tendens igennem det, at det specielt er problemerne om og smidiggørelsen af de højere tjenestemandstillinger, der er blevet gennembelyst. At være tjenestemand i de lavere grader bliver næppe så særlig meget anderledes end førhen.

Det fremgår af kommissionsbetænkningen, at der har været en del diskussion om, hvor megen forandring, hvor megen flytten om, man kan byde den enkelte tjenestemand. Det er rigtigt, at samfundets udvikling stiller krav om, at den offentlige administration bliver smidig og effektiv, og vi ved også alle, at alt for stive forflyttelsesregler kan gøre og har gjort tjenestemandssystemet noget vanskeligt at have med at gøre. Folk i statens tjeneste kan vel heller ikke forlange at være fredhelige med hensyn til at få anvist andet arbejde og andet tjenestested. På den anden side ved vi, at tjenestemænd særlig i de laveste lønningsklasser føler sig meget bundet af deres ansættelse, ikke mindst på grund af pensionen, og at de vanskeligt vil kunne gå ud på arbejdsmarkedet igen og føle sig tilfreds ved at skulle tilpasse sig dér. For den postfunktionær eller arbejdsmand i hær og flåde, der har bygget sit eget lille hus her i København og endelig sidder med en rimelig økonomi på grund af fornuftig husleje, kan en forflyttelse være en ulykke.

Jeg tror, det var de konservative, der talte så smukt i valgkampen, så man næsten havde tårer i øjnene, om, at man ikke kunne behandle folk som brikker. Men hvis man virkelig ønsker en smidiggørelse med hensyn til flytten rundt mellem forskellige egne i landet og forskellige former for passende beskæftigelse, må man også indrette stats-tjenesten sådan, at almindelige mennesker ikke slås ud af boligmangel, af tårnhøj husleje, af bortfald af ægtefælles beskæftigelsesmuligheder osv. Det sidste kan ikke mindst gøre sagen meget vanskelig for den kvindelige tjenestemand, der faktisk tit ikke

[Hanne Reintoft.]

har andet valg end at sige op, hvis hun skal forflyttes til en anden egn. Det er ofte meget svært at få en mandlig ægtefælle til at nedlægge sit arbejde, opgive sin karriere; i det hele taget tages der for lidt hensyn til, at en meget stor procent af Danmarks familier, og det må også gælde tjenestemændene, har dobbelt beskæftigelse.

Lovforslaget giver adgang til at ansætte folk for et vist åremål, og det er fremhævet, at det vil være en fordel, om man i højere tjenestemandstillinger kan drage folk med erfaringer fra erhvervslivet ind i centraladministrationen og vice versa. Det lyder udmærket, det har også vundet bred tilslutning, og selvfølgelig kan det også have sine fordele. Men der er alligevel en klar og for mig at se en meget farlig tendens i tanken. For nylig så vi ved en generalforsamling i en storbank forslag fremme om, at bankverden og statsmagt skulle smelte mere sammen. Vi har nylig set en kronik af, jeg tror en direktør i Arbejdsgiverforeningen, der udtalte, at rene kapitalistiske erhvervsvirksomheder, altså virksomheder, hvor statsapparatet ikke var indblandet, vil blive færre og færre. Docent Niels Elvander har i sin bog „Interesseorganisationerne i dagens Sverige“ meget klart redegjort for, hvorledes erhvervslivet er fuldstændig integreret i centraladministrationen deroppe. I det her fremkomne tjenestemandsforslag kan vi se den samme tendens. Folk fra centraladministration og erhvervsliv flyttes rundt for i de forskellige stillinger at tjene de samme interesser. Oplysninger om dobbeltansættelse f. eks. i forbindelse med Saltholmsagen bekræfter, at dette i virkeligheden allerede er resultatet.

Når man samtidig ser på forandringen af bestemmelsen om erhverv ved siden af tjenestemandstillingen, får man tendensen bekræftet. Det fastslås nu som før, at tjenestemanden kun må have hverv ved siden af, der er forenelige med hans samvittighedsfulde udøvelse af tjenestemandstillingen. Visse adfærd i den sidste tid har grundigt understreget, at dette meget ofte er blevet overtrådt, og jeg kan derfor stille mig noget undrende over for, om det nu skulle være klogt at slette de tydelige eksempler, der er nævnt i den gældende lov, på områder, hvor der skal gives særlig tilladelse til at have et

ekstra job. Der står i den gældende lov nævnt eksempler som at påbegynde forretnings- eller erhvervsvirksomhed, at overtage en uden for statstjenesten liggende beskæftigelse, der ikke er af midlertidig karakter, og hvortil der knyttes vederlag, og endelig — og det er vel det væsentlige — at indtræde i en bestyrelse eller et repræsentantskab for et selskab af erhvervmæssig karakter. Efter det lovforslag, der foreligger, kan man tilsyneladende netop komme til at foretrække på åremålsansættelse at inddrage folk i centraladministrationen, der i forvejen har sæde i erhvervslivets ledende funktioner. Denne smidiggørelse med, at man kan have erhverv ved siden af uden at behøve at opnå tilladelse til det som efter den gamle lov, kommer nok mere til at gælde de mennesker, der har sæde i sådanne repræsentantskaber, end det kommer til at gælde dem, der holder høns, eller hvad det var, der blev nævnt, ved siden af. Det bliver nok snarere den lille postfunktionær, der ikke kan tillade sig at have et aftenjob uden at skulle indberette det.

Smidiggørelsen kan være nødvendig og tiltrænges i vor tjenestemandsløvgivning, men jeg vil advare skarpt imod at forringe demokratiet yderligere ved en endnu større sammenblanding af statens udøvende magtapparat og erhvervslivets interesser.

Jeg vil derefter gerne spørge ministeren om en ganske vist mindre ting, som jeg dog gerne vil have svar på: hvorledes skal det forstås, at en tjenestemand efter ansøgning kan fritages for at overtage et borgerligt ombud? Jeg vil gerne vide, om han også af en overordnet tjenestemand kan blive undergivet pres om ikke at tage et borgerligt ombud. Det findes der eksempler på.

Det er vel nok rimeligt, at der ikke mere skal opretholdes bestemmelser om konkrete uddannelsesmæssige betingelser for ansættelse i visse stillinger. Der kommer mange nye uddannelser, og jeg tror, at det er nødvendigt, at man også i centraladministrationen formår at benytte nye fags ekspertise, selv om det måske går lidt ud over tidligere tiders juristherredømme. Jeg er enig med hr. Kjær Rasmussen i, at hvis vi også afskaffede andre levn fra feudaltiden, f. eks. den kongelige udnævnelse, kunne det hele ende med at blive helt moderne.

Lad mig også advare mod at sætte for

[Hanne Reintoff.]

snævre grænser for tjenestemændenes alder, ikke mindst for dem med kortere uddannelse. Jeg tænker her på sygeplejersker, bibliotekarer o. lign. Vi lever i et samfund, hvor flere og flere, ikke mindst kvinder, uddannes i moden alder, og for hvem der også bør være rimelige ansættelsesvilkår. Jeg ser da også, at betænkningen indeholder positive tanker i den retning.

Som nævnt i bemærkningerne bør der gives bestemmelser om, at der i hvert ministerium og styrelse er et personale-nævn. Det er rigtigt, at der ikke på alle punkter har været tilfredsstillende forhold omkring dem, der har været; men de uheldige erfaringer kan vel rettes, og det vil være et demokratisk fremskridt at have disse nævn lovfæstet. Det drejer sig jo om at beskytte den enkelte tjenestemand mod urimelige personbedømmelser. Vi er inde på et område, hvor der er grund til at træde varsomt. Sporene fra personalebedømmelser fra private firmaer kan skræmme, ikke mindst udenlandske eksempler.

Der er fremskridt i denne lov, navnlig hvis den af de øverste myndigheder administreres godt og menneskeligt. Den underordnede tjenestemand er dog stadig i alt for høj grad uden medindflydelse og underkastet de overordnede fortolkning af loven, f. eks. med hensyn til hvad der efter loven er passende beskæftigelse, hvis man skal overflyttes til noget andet, og hvilke bierhverv man skal have tilladelse til. Som sagt har den sidste tid jo ikke givet det bedste indblik i atmosfæren i de højere luftlag i vor centrale administration.

Med hensyn til planerne for smidiggørelse af de højere tjenestemandstillinger er der rigtige tanker, men som sagt også tendenser, der må advares meget stærkt imod, hvis ikke demokratiet skal have endnu et knæk.

Jeg skal kun føje nogle enkelte bemærkninger til pensionsforslaget. Jeg har selvfølgelig med megen tilfredshed konstateret, at man endelig har opnået ligestilling for kvinder og mænd, således at der nu er tale om, at den efterlevende ægtefælle uanset køn får ret til pension. Jeg må dog sige, at jeg hele tiden har regnet med, at det var et af de kvindeproblemer, der først skulle løses, fordi det også har ramt de velbøjgede og indflydelsesrige kvinder.

Der kan måske derfor ved samme lejlighed — ikke mindst i disse dage — være grund til at gøre opmærksom på, at kvinderne stadig i store grupper ikke har lige løn og for gifte kvinders vedkommende ikke samme mulighed for lønerstatning ved sygdom som mænd. Jeg håber, der vil være samme vilje til at løse disse problemer; det vil tage sig socialt ud. Det sidste er specielt et lovgivningsanliggende, der er endnu lettere at ordne end det nu løste pensionsproblem.

Jeg er bekymret over bestemmelsen om, at børnepension normalt skal ophøre ved det 18. år. Efterhånden er ingen børn færdige med deres uddannelse, når de er 18 år gamle; lærlingene er ikke færdige, gymnasiastjerne heller ikke. Med planer om udvidet skolegang vil denne tendens forstærkes. Jeg ser, at der i forslaget er muligheder for at dispensere, men jeg kan frygte, at der vil være en tendens til fortrinsvis at dispensere, hvor man synes, at barnet skal have de bedste uddannelsesmuligheder af hensyn til forældrenes nuværende eller tidligere sociale status. 21 år burde nok være hovedreglen. Børneforsorgslovgivningens regler med børneværnenes adgang til at fortsætte til barnets 23. år er lige ved at være bedre, og jeg vil spørge, om ministeren måske i et cirkulære vil slå fast, at alle børn skal have lige ret til dispensation til yderligere uddannelse, når evner og lyst er til stede. Socialforskningsinstituttets undersøgelser over gymnasieungdommen viser jo, at af de ganske få procent, der kommer fra de økonomisk dårligt stillede miljøer, udtrykker 57 pct. alvorlige bekymringer for, at de belaster familien og søskende for stærkt.

Det er lovforslag, der ikke løser problemerne endeligt, der er gode ting i, det er en del af noget, der ikke er færdigt. Jeg vil meget advare mod nogle af tendenserne, men vil i øvrigt gerne medvirke ved andre tings gennemførelse.

Ministeren for statens lønnings- og pensionsvæsen (Hastrup): Jeg vil gerne først takke ordførerne, som jo alle har givet udtryk for, at de finder en tjenestemandreform påkrævet, og at de betragter en smidiggørelse af tjenestemandssystemet som noget, folketinget bør beskæftige sig med

[Ministeren for statens lønnings- og pensionsvæsen.] meget hurtigt, fordi de stiller sig så positivt over for indholdet i lovforslagene.

Jeg vil benytte lejligheden til også her fra folketingets talerstol at rette en tak til kommissionsmedlemmerne — også de kommissionsmedlemmer, der ikke er medlem af folketinget — for et veludført arbejde, for så vidt angår afgivelsen foreløbig af to betænkninger. Der kan være særlig grund til at takke tjenestemandorganisationerne. Mange af bestemmelserne, også i de foreliggende lovforslag, vedrører jo ting, som traditionelt har ligget i selve tjenestemandssystemet, men tjenestemandorganisationerne har bidraget til at skabe grundlaget for et mere moderne og mere tidssvarende tjenestemandssystem.

Hr. Ivar Nørgaard og hr. Morten Lange omtalte det forhold, at det her kun drejer sig om en del af den samlede reform, og at det er forudsat fra kommissionens side, at der skal tages stilling også til den sidste del af reformen, før end man, om jeg så må sige, endeligt kan kautionere for de to lovforslag, der er til behandling her i dag. Det er jeg fuldt ud klar over, og det fremgik i øvrigt også af min fremsættelsestale, at jeg ikke mener disse to lovforslag kan gennemføres isoleret. De forudsætter naturligvis, at det tredje lovforslag, som kommer vedrørende lønssystemet, indplaceringerne, samordningen med de sociale sikringsordninger, vedtages samtidig af folketinget.

Jeg vil gerne sige i anledning af de fremsatte bemærkninger, at når denne fremgangsmåde er valgt, så skyldes det ønsket om derved at give folketinget noget bedre tid til arbejdet, end folketinget ellers ville have fået. Efter forhandlingerne i foråret 1968 måtte man skønne, at der skulle ret grundige overvejelser til om en ændret formulering af klassificeringen og indplaceringen, og at det var noget, som ikke alene krævede dybtgående overvejelser i selve lønningsdepartementet og i forholdet mellem lønningsdepartementet og styrelserne, men som naturligvis også krævede tid for tjenestemandorganisationernes vedkommende, og da det stod klart, henstillede jeg til kommissionen, at man gav så meget arbejde fra sig, som man kunne give fra sig og var færdig med, for at lægge det herind

i folketinget, således at folketinget kunne påbegynde arbejdet.

Men jeg er da helt klar over, at disse lovforslag kan ikke komme frem til anden behandling, endside tredje behandling, før end det tredje lovforslag ligger fremme. Det er jeg naturligvis helt indforstået med. Hr. Ivar Nørgaard brugte det udtryk, at man kan ikke „realitetsbehandle“. Jeg tror, at efter min udlægning af udtrykket er vi i og for sig enige, for jeg opfattede det ikke på den måde, at man ikke godt skulle kunne gennemdrøfte de enkelte paragraffer i de nu fremsatte lovforslag og tage stilling til dem. Der er mange af disse ting, som man kan tage stilling til isoleret, uafhængigt af det andet, selv om der er den sammenhæng, som jeg før har nævnt.

Hr. Ivar Nørgaard henviste til en udtalelse i kommissionsbetænkningen om, at det er en absolut og ubetinget forudsætning, at alle honorarer og vederlag bortfalder i forbindelse med gennemførelsen af den nye indplacering og den opregulering af lønningerne, der derved finder sted. Jeg vil gerne sige i den anledning, at lige så vel som det er en forudsætning fra kommissionens side, således er det absolut også en forudsætning fra regeringens side for tjenestemandreformens gennemførelse. Regeringen agter at fastholde disse synspunkter, som kommissionen har givet udtryk for i første delbetænkning.

Den praktiske gennemførelse af denne sanering vil kræve nogen tid, men dette er ikke en hindring for, tror jeg, at man kan iværksætte — det udtryk bruger jo betænkningen — reformen pr. 1. juli 1969, thi tanken er jo, at reformen gradvis skal føres ud i livet; der er altså tale om en overgangsperiode.

Jeg vil gerne sige, at lønningsministeriet allerede er i gang med at indhente de oplysninger, som er relevante for at efterleve kommissionens pålæg. De besvarelser, som er modtaget indtil nu, er efter ministeriets bedømmelse ikke tilstrækkelig gode, og derfor må de nu suppleres, men det skal netop tages som et udtryk for, at vi ønsker at leve op til forudsætningerne i kommissionsbetænkningen.

Jeg skal give det tilsagn, at jeg vil gøre alt, hvad der overhovedet står i min magt,

[Ministeren for statens lønnings- og pensionsvæsen.] for dels at få dette arbejde gjort så grundigt som muligt, dels at få det fremmet mest muligt.

Nu er forholdet det, at efter den aftale ikke om klassificeringen, men om grundlaget for det videre arbejde med tjenestemandss-reformen, som er truffet med tjenestemandss-organisationerne, er der tale om, at man i den første del af perioden skal maksimere tilnærmelsen med 3 pct., så der vil altså blive nogen tid til rådighed, hvis ikke præcis den 1. juni skulle være den dato, hvortil man kan få det hele afviklet. Men jeg vil gøre, hvad jeg kan for at fastholde en så tidlig dato som overhovedet muligt, uden at jeg kan sige det mere bestemt, end jeg har gjort her.

Må jeg gøre den tilføjelse, at der vil også blive draget omsorg for, at tjenestemænd, hvis hidtidige eller nuværende løn og honorarer, når man lægger disse to ting sammen, overstiger lønningerne i henhold til den nye ordning, ikke vil få del i lønfremgangen.

Hr. Ivar Nørgaard var inde på spørgsmålet om stillingsbeskrivelserne og fremhævede stillingsbeskrivelserne som en forudsætning for indplaceringen. Jeg vil dertil sige, at der er jo, som hr. Ivar Nørgaard også omtalte det, indsamlet et ret betydeligt materiale fra styrelserne og organisationerne, et materiale, som på forskellig måde er suppleret, efter at man fik det, og som også har dannet grundlag for de indplaceringsforslag, der nu i øjeblikket arbejdes med, men jeg vil gøre den tilføjelse, at det ligger ganske klart, at der er behov for en yderligere indsats med hensyn til stillingsbeskrivelser og vurdering af arbejdsindsats og stillingsvurdering.

Kommissionen har haft et udvalg arbejdende med denne opgave, som hr. Ivar Nørgaard vil vide, og dette udvalg konkluderer i, at der bør nedsettes et permanent udvalg med et fast sekretariat, som kan arbejde løbende med stillingsvurderinger og med stillingsbeskrivelser. Man siger i slutningen af den betænkning, som udvalget har afgivet, at dette arbejde vil tage sin tid, og at man ikke må gøre sig ambitiøse forhåbninger om, at det er noget, der kan klares fra den ene dag til den anden — altså ud over det materiale, man i forvejen er i besiddelse af. Jeg foretrækker i og for sig, at et udvalg

fremfor at give løfter, som det måske mener at det ikke er i stand til at holde, udtaler sig på den nøgterne måde, som udvalget her har gjort, om opgavernes omfang og vanskelighederne, der er forbundet med at løse dem. Men jeg forudsætter, at vi får det sekretariat, og at dette sekretariat løbende kommer til at arbejde med tingene.

Hvis man nu stillede det op på den måde, at man sagde, at som vilkår for tjenestemandssreformen — altså for at gennemføre noget f. eks. i denne folketingssamling — da må vi have den stillingsbeskrivelse, og samtidig sagde, at den stillingsbeskrivelse, vi har, er ikke tilstrækkelig god, så måtte man altså simpelt hen opgive at få reformen ført igennem på nuværende tidspunkt.

Jeg vil dertil gerne føje, at det nye system, som vi får, er jo med aftaler et betydelig smidigere system end det tidligere, og det vil sige, at det åbner mulighed for løbende at foretage revisioner, hvis det skulle vise sig, at de arbejdsvurderinger og stillingsbeskrivelser, som man indhenter, skulle kunne motivere noget sådant. Det er netop fordelen ved, at vi nu får det smidigere tjenestemandssystem. Jeg kan sådan set besvare hr. Ivar Nørgaards spørgsmål derhen, at stillingsbeskrivelser, fortløbende stillingsbeskrivelser og stillingsvurderinger må være en integrerende del af hele denne reform.

Jeg har ikke mange bemærkninger til de øvrige ordførere.

Hr. Enggaard var inde på spørgsmålet om særlige regler med hensyn til, hvilke opgaver af privat karakter der må påtages af dem, der ikke har en fast arbejdstid i statens tjeneste. Det er ganske klart, at staten forudsætter, at man stiller sin fulde arbejdstid til rådighed. Derfor vil jeg mene, at hr. Enggaards spørgsmål er berettiget, og jeg vil besvare det derhen, at jeg finder det fuldstændig rimeligt, om der fra styrelsernes side i sådanne tilfælde fastlægges særlige regler.

Hr. Kjær Rasmussen stillede mig det konkrete spørgsmål, om der findes regler, der forbyder strejke på tjenestemandsområdet, eller om der alene var tale om en kutyme. Man kunne måske fristes til at sige, at der er tale om en til en regel næsten svarende kutyme. Traditionelt findes der jo mellem staten og statens tjenestemænd et sådant

[Ministeren for statens lønnings- og pensionsvæsen.] tillidsforhold, at der i og for sig fra begge parters side har været enighed om, at dette spørgsmål ville man ikke bringe frem til nogen endelig afklaring. Jeg håber, at dette tillidsforhold fortsat vil være til stede. Det er i hvert fald ganske klart, at på væsentlige områder vil åbne arbejdskonflikter være overordentlig farlige for statens muligheder for at løse sine opgaver.

Så blev jeg stillet over for et spørgsmål af fru Hanne Reintoft. Det drejede sig om tjenestemandsløvsforslagets § 16, hvor der tales om, at man efter ansøgning kan fritages for at overtage et borgerligt ombud. Udtrykket „efter ansøgning“ går på den, der modtager det borgerlige ombud. Det er lagt over til den pågældende selv og er altså at betragte som en beskyttelsesforanstaltning for den pågældende; derfor er det heller ikke meningen, at der skal kunne udøves pres.

Ivar Nørgaard: Det glæder mig, at regeringen stiller sig bag formuleringen fra tjenestemandskommissionen vedrørende en gennemgribende analyse af honorarer og bibeskæftigelse som en forudsætning for indplaceringen. Men jeg kan ikke rigtig få det til at rime med ministerens optimisme med hensyn til, hvordan det skal praktiseres. Så vidt jeg forstår ministeren, siger han: vi har jo lavet en aftale nu med organisationerne, som går ud på, at man har maksimeret den lønfremgang, de enkelte ansatte tjenestemænd kan få — den er maksimeret til 3 pct., og det inkluderer også honorarordninger — og derfor vil der ikke ske noget, så længe den tidstabel gælder, altså til oktober 1970. Men den tankegang bygger jo på, at man automatisk flytter folk fra eksisterende lønningsklasser over i nye lønrammer, og at man så venter med at finde ud af, hvilke tillæg de skal have af mere personlig art. Det er i strid med den anbefaling, man giver fra kommissionens side. Hvis man vil efterleve kommissionens henstilling, så

kan man ikke blot automatisk overflytte folk fra én klassificering i det eksisterende system til en anden i det nye system, så må man vurdere: hvor er det, man skal indplacere disse folk? Og for at kunne vurdere, hvor i systemet de skal indplaceres, må man have gennemgået de funktioner, der også udøves i forbindelse med stillingen, men som aflønnes på anden vis. Det er det, jeg ikke rigtig kan forstå — hvordan det kan passes sammen med, at man nu kommer og siger: vi får ordnet disse ting, og så kan vi langs ad vejen finde ud af, hvordan det egentlig forholder sig med de funktioner, tjenestemanden har ved siden af, for så har man jo indplaceret personen i systemet inden 1. juli.

Jeg vil meget gerne belæres af ministeren, men jeg synes, det, man burde gøre, var, at man på alle de punkter, hvor man nu er gået over til at ville forene en bruttoløn i klassificeringssystemet med nogle tillæg, inden man placerede folk, måtte have gjort klart: hvad er det for funktioner, vedkommende skal udøve i fremtiden? Både hans hovedfunktion og hans bifunktioner. Jeg kan nævne masser af eksempler, det vil ministeren givetvis også kunne; man kan tage ministerier, hvor det er ganske almindeligt og måske helt i overensstemmelse med ministeriets funktion, at dets ledende embedsmænd sidder i nævn og udvalg og andre steder, der har forbindelse med vedkommendes eget arbejde. Det er jo ikke ukendt i ministerens eget område. Jeg synes, man må have løst disse problemer, før man kan ordne lønningerne for disse personer, og her mener jeg ikke man kan vente med at tage stilling inden 1. oktober 1970, for så må man i det hele vente med at indplacere dem. Sådan må jeg opfatte det.

Med hensyn til det andet spørgsmål, vedrørende stillingsbeskrivelserne, synes jeg nok, at vi også i det daglige arbejde f. eks. i lønningsudvalget ser, hvor nødvendigt det er, at vi har et objektivi grundlag. Vi behandler for øjeblikket et normeringslovsforslag. Et af spørgsmålene i dette normerings-

[Ivar Nørgaard.]

lovforslag er et ønske fra landbrugsministerens side om at få slettet et forbehold om nedlæggelse af en kontorchefstilling i landbrugsministeriet. Det blev forelagt lønningrådet, og fra nogle af medlemmernes side, herunder fra min side, blev der taget forbehold, fordi der ikke forelå nogen som helst objektiv bedømmelsesmulighed. Der forelå ikke nogen analyser af funktionerne i landbrugsministeriet, der dokumenterede nødvendigheden af at normere en sådan stilling og altså af at slette forbeholdet. Det er her, man helt klart ser nødvendigheden af stillingsbeskrivelser, analyser, der gør det klart, om det er rimeligt eller rigtigt at oprette stillinger, eller om det gør det rimeligt og rigtigt at nedlægge stillinger eller ikke at genbesætte dem. Jeg kan ikke rigtig begribe, at politikere kan træffe beslutning om at normere en ny stilling, når man ikke har den slags beskrivelser. Dér synes jeg netop at man har et godt eksempel på, at når man skal lave en reform på dette område, hvor man skal gennemføre en helt ny opdeling af stillingerne, så er det særdeles nødvendigt at tilvejebringe et grundlag for denne bedømmelse.

Jeg har, som ministeren vil vide det, stillet forslag om, at man på dette område lader administrationsrådet se på sagen. Indtil vi får dette permanente udvalg, der kan beskæftige sig med disse ting, kunne man lade administrationsrådet gøre det, eller man kunne måske lade det nye permanente udvalg sammen med administrationsrådet prøve at finde ud af, hvordan det rent faktisk forholder sig i landbrugsministeriet. Jeg mener ikke, at man på nuværende tidspunkt bør træffe bindende beslutninger, når man ikke har et tilstrækkeligt grundlag, og det kunne man i hvert fald lade være med på normeringsområdet. Derfor synes jeg, det er nødvendigt, at ministeren udtaler sig om administrationsrådets rolle i de sager og om rationaliserings forbindelse med stillingsbeskrivelse. Jeg finder, der er en meget tæt forbindelse, og jeg vil gerne efterlyse ministerens stilling til det.

I øvrigt tror jeg, at den formulering, ministeren gav af, hvad man kan forvente vi kan gøre ved de to fremsatte lovforslag, er i overensstemmelse også med min vurdering

af det. Jeg formulerede det lidt anderledes. Det er da klart, man kan gennemgå paragrafferne, og man kan finde frem til erkendelsesmæssige afklaringer, og man kan gøre ting færdige, alle er enige om, som ikke har forbindelse med den sidste sag, men man kan ikke realitetsbehandle selve lovforslagene og derfor heller ikke bringe dem herind til anden behandling, før vi har fået det sidste lovforslag; derom er vi altså fuldstændig enige.

Ministeren for statens lønning- og pensionsvæsen (Hastrup): Må jeg blot sige med hensyn til spørgsmålet om afviklingen af vederlagene og honorarerne for funktioner og deres tilknytning til selve problematikken omkring indplaceringen, at dette spørgsmål vil jeg i og for sig foretrække at drøfte i forbindelse med det herom handlende lovforslag. Når jeg fremsatte disse bemærkninger, så var det i og for sig for at give udtryk for regeringens vilje på det punkt. Og hvor der er en vilje, dér er som bekendt også en vej; jeg indrømmer, det kan være noget af en talemåde, men rent praktisk må der arbejdes så hurtigt som muligt med disse ting.

Må jeg til hr. Ivar Nørgaards andet spørgsmål, om at inddrage administrationsrådet i disse ting, sige, at det er bestemt også vor opfattelse, at administrationsrådet skal inddrages i overvejelserne i øget udstrækning. Det gælder netop om dette permanente udvalg, som tænkes nedsat, at det er forudsat, at der skal være et sådant nært samarbejde mellem administrationsrådet og det permanente udvalg. Jeg tror, det er vigtigt, at dette udvalg og også det dertil knyttede sekretariat hurtigst muligt kommer i gang med sit arbejde. Jeg vil gerne gøre den tilføjelse, at jeg tror, at stillingsvurderingen — men det forstod jeg også at hr. Ivar Nørgaard i og for sig var enig med mig i — er ikke et arbejde, som man kan sige endeligt og én gang for alle kan afsluttes; det er et løbende arbejde, som må foretages så at sige måned for måned, år for år.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagenes overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden: Efter de faldne udtalelser foreslår jeg, at lovforslagene henvises til lønningsudvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående forslag til lov om bekæmpelse af smitsomme sygdomme hos ferskvandsfisk.

Valgt blev: *Henry Møller, Burgdorf, Adam Møller, Niels Ravn, Henry Sørensen, Arne Christiansen, Kristen Østergaard, Amtoft, Erik Hansen (Ålborg amt), Martin Pedersen, Otto Mørch, Poul Dalsager, Risgaard Knudsen, Axel Ivan Pedersen, Chr. Thomsen, Holm Tved og Vivike.*

Den sidste sag på dagsordenen var:

Valg af 1 medlem til udvalget angående det civile beredskab (i stedet for Victor Gram).
(Jfr. tidenden sp. 4518).

Valgt blev: *Søgaard.*

Formanden: Der er ikke mere på dagsordenen.

Finansudvalget har afgivet betænkning over forslag til lov om optagelse af statslån i udlandet. Eksemplarer vil blive omdelt.

Udvalget angående forslag til lov om ændring af lov om beskatning til kommunerne af faste ejendomme. (Lempelse m.v. af kommunal grundskyld af landbrugsejendomme) har afgivet betænkning. Eksemplarer vil blive omdelt.

I skrivelse af gårds dato meddeler fru *Gudrun Schmeltzer Jensen*, at hun er villig til at indtræde i folketinget som midlertidigt medlem i anledning af den medlem af folketinget *Poul Møller* tilstæede orlov.

Fra følgende 17 medlemmer har jeg modtaget anmodning om, at den af udenrigsministeren i dag givne redegørelse må blive sat til forhandling i tinget:

Bernhard Baunsgaard, Hanne Budtz, Henry Christensen, Lene Christensen, Poul Dam, Damsgaard, Niels Eriksen, Holmberg,

Holst, Per Hækkerup, Asger Jensen, Søren B. Jørgensen, Lembourn, Helge Nielsen, Ivar Nørgaard, Else-Merete Ross og H. C. Toft.

Redegørelsen vil herefter komme til forhandling tirsdag den 18. marts.

Folketingets næste møde afholdes i morgen, torsdag den 13. marts, kl. 13 med følgende dagsorden:

- 1) *Indstilling fra udvalget til valgs prøvelse.*
- 2) *Anden behandling af:*
Forslag til lov om filmcensur.
- 3) *Forhandling om ministeren for kulturelle anliggendes redegørelse af 11. marts 1969 om den kulturpolitiske situation.*
- 4) *Valg af 1 medlem til Rask-Ørsted Fondets bestyrelse (i stedet for Bernhard Baunsgaard).*

Mødet hævet kl. 15.30.

73. møde.

Torsdag den 13. marts kl. 13.

Første næstformand (Kaj Andresen): I skrivelse af dags dato meddeler ministeren for kulturelle anliggender, at han ønsker skriftligt at fremsætte:

Forslag til lov om ændring af lov om stats-tilskud til kunstmuseer,

forslag til lov om kulturhistoriske lokal-museer og

forslag til lov om ændring af lov om et J. F. Willumsen-museum i Frederikssund.

I skrivelse af dags dato meddeler ministeren for kulturelle anliggender endvidere, at han ønsker skriftligt at fremsætte:

Forslag til lov om Statens Kunstfond.

I skrivelse af dags dato meddeler socialministeren, at hun ønsker skriftligt at fremsætte: